

Frivilliga övervakningsprogrammet av bovin tuberkulos hos alpacka 2022

Bakgrund

År 2015 startade det frivilliga kontrollprogrammet för alpackor i Sverige för att kontrollera och övervaka förekomsten av tuberkulos. Tuberkulos hos alpackor orsakas av bakterier som tillhör släktet mykobakterier och där främst *Mycobacterium bovis*, nötkreaturens mykobakterie, förknippas med tuberkulos hos alpacka. Djuren infekteras efter direktkontakt med smittade djur eller genom förorening från smittade djur, tex i smittade beteshagar. Sjukdomen tar ofta lång tid på sig att utvecklas, från några månader upp till flera år. Hos alpackor kan man se symtom som dålig aptit och viktnedgång samt förstörade lymfknutor. Eftersom smittan ofta sätter sig i lungorna kan drabbade djur utveckla kronisk hosta. Även tarmen kan bli angripen med symtom som diarré. Tuberkulos svarar inte på en vanlig antibiotikabehandling, vilket kan vara en viktig observation för att misstänka tuberkulos.

Tuberkulos drabbar inte bara alpackor utan kan spridas till flera andra däggdjur såsom nötkreatur, får och hästar. Även människor kan drabbas av tuberkulos och sjukdomen är anmälningspliktig både för läkare och veterinärer vid misstanke. Under mitten av 1900-talet genomfördes ett mycket omfattande saneringsarbete i den svenska nötkreaturspopulationen, vilket ledde till att sjukdomen utrotades i Sverige och blev grunden till det goda smittläge vi har i idag. Intresset för att hålla alpacka har ökat de senaste decennierna och avelsdjur importeras årligen för att bredda avelsbasen i Sverige, ibland från länder där tuberkulos förekommer hos alpacka. Det är därför viktigt att programmet får en bred spridning med regelbunden provtagning, och att importerade djur kontrolleras så att sjukdomen inte återintroduceras i Sverige.

I besättningar anslutna till kontrollprogrammet provtas alla alpackor över ett års ålder, först två gånger med två års intervall och sedan vart femte år för att kontrollera förekomst av *Mycobacterium bovis*. Anslutna besättningar får bara ta in djur från besättningar som deltar i programmet. Djuren testas med avseende på antikroppar i blodet. Efter negativ provtagning tilldelas A-status. Om något eller några djur testas positivt tilldelas B-status och djuren testas om inom 90 dagar. Om djuren på nytt testas positivt tilldelas C-status och Jordbruksverket tar över utredningen i enlighet med epizootilagstiftningen.

Sedan april 2021 ställer EU krav på kontroll av tuberkulos i kamelbesättningar för att dessa djur ska tillåtas förflyttas mellan medlemsstater (delegerad förordning 2020/688). Efter samråd mellan Gård & Djurhälsan och myndigheter beslutade Jordbruksverket (Dnr 6.6.18-220894/2021) att besättningar som inom programmet

genomfört två besättningstester kan anses leva upp till EU:s handelskrav, om man efterföljande även uppfyller övriga krav i förordningen.

Resultat

Vid årskiftet 22/23 var 99 besättningar med cirka 1 200 djur anslutna till programmet. Idag finns inte tillförlitliga siffror på hur många alpackor som finns i Sverige, men branschen bedömer att det rör sig om 3 000 – 4 000 djur. Om detta stämmer betyder det att cirka en tredjedel av landets djur är med i det frivilliga programmet. 13 ny-anslutna besättningar omfattande 93 djur provtogs under 2022. Två besättningar med sammanlagt elva djur genomgick provtagning nummer två dvs två år efter den första. Under 2022 omfattades 14 besättningar med 369 djur av provtagning nummer tre, dvs de hade varit med i programmet under 7 år. Totalt provtogs alltså 473 djur i programmet under 2022. Samtliga analyserade prover har varit negativa och inget djur har diagnostiserats med tuberkulos.

Ett förslag till uppdatering av programmets plan och riktlinjer för ytterligare anpassning till det nya europeiska regelverket har tagits fram under 2022.

Den analys av programmet som gjorts av SVA visar att sannolikheten för att de provtagna djuren inte hade bovin tuberkulos i slutet av 2022 är 75%. En kraftig ökning av antalet årligen provtagna djur skulle påtagligt öka denna sannolikhet. Inom ramen för programmet har information givits till hållare av alpacka vid möten, i sociala medier och till intresseföreningar, i förhoppning om att öka anslutningsgraden till programmet.

Diskussion

För att kunna utgöra en ändamålsenligt kontroll behöver anslutningsgraden till programmet vara god. Från 2021 är det krav på att samtliga anläggningar med alpackor ska registreras hos Jordbruksverket samt att alla alpackor ska märkas. Utifrån dessa data kan smittspårning i händelse av allvarlig sjukdom hos alpacka, såsom tuberkulos, väsentligt underlättas. Genom att få klarhet i antal besättningar och deras storlek samt geografiska belägenhet kan en bättre bild av anslutningsgraden till programmet erhållas. Till dags dato beräknas cirka två tredjedelar av alpackapopulationen finnas på registrerade anläggningar. Registret ger möjlighet till direkt kommunikation med anläggningar som ännu ej är anslutna.

Övervakningen av tuberkulos hos svenska alpackor är mycket viktig för att i ett tidigt skede kunna upptäcka en eventuell smitta och förhindra vidare spridning. Sjukdomen är svår att upptäcka genom sitt långsamma förlopp och diffusa symptombild, vilket gör att ett infekterat djur skulle kunna sprida smittan vidare till såväl andra djur som i värsta fall människor. Ett utbrott av bovin tuberkulos i Sverige innebär förutom lidande även stora ekonomiska förluster såväl för individuell djurägare som för staten, varför det är viktigt att fortsätta kontrollera sjukdomen i Sverige.